

2026 оны 05 дугаар сарын 13-ны өдөр

НИЙГМИЙН СҮЛЖЭЭНД ХҮҮХДИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫГ ХАНГАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг. Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

1.1. Хууль зүйн үндэслэл:

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван зургадугаар зүйлийн 11-д “Гэр бүл, эх нялхас, хүүхдийн ашиг сонирхлыг төр хамгаална.” хэмээн зааж, хүүхдийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах асуудлыг хуульчлан баталгаажуулсан.

Иргэний болон улс төрийн эрхийн тухай олон улсын Пакт¹-ын 24 дүгээр зүйлийн 1-д “Аливаа хүүхэд яс үндэс, арьсны өнгө, хүйс, хэл, шашин шүтлэг, үндэсний буюу нийгмийн гарал, хөрөнгө чинээ болон төрсөн байдлаар алагчлагдахгүйгээр өөрийн гэр бүл, нийгэм, төрийн зүгээс насанд хүрээгүйнхээ хувьд шаардлага бүхий хамгаалалт эдлэх эрхтэй.” гэж, Хүүхдийн эрхийн тухай конвенц²-ын удиртгалд “хүүхдийн бие бялдар, оюун ухаан гүйцэд төлөвшөөгүйн улмаас түүнийг төрөхөөс өмнө болон төрсний дараа онцгой халамж, хамгаалалт, түүний дотор эрх зүйн зохих хамгаалалт шаардлагатай.” талаар дурдаад, тус конвенцын 19 дүгээр зүйлийн 1-д “Оролцогч улсууд эцэг эх, хууль ёсны асран хамгаалагч, хүүхдийг эрх бүхий асран халамжилж байгаа бусад хүн хүүхдийг бие бялдар, сэтгэл зүйн хувьд л хэлбэрээр дарамтлах, доромжлох, сөргөөр ашиглах, хайр халамжгүй орхих, зүй бусаар хандах, хэрцгийгээр харьцах, албадан хөдөлмөрлүүлэх буюу бэлгийн хүчирхийллээс хамгаалах зорилгоор хууль тогтоох, захиргааны, нийгмийн болон гэгээрлийн бүхий л шаардлагатай арга хэмжээг авна.” гэж, НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцын Цахим орчинд хамаарах хүүхдийн эрхийн тухай 25 дугаар Нэмэлт тайлбарыг 2021 онд баталсан бөгөөд уг нэмэлт тайлбар³-ын 23-т “Оролцогч улсууд нь цахим орчныг Хүүхдийн эрхийн тухай конвенц болон Нэмэлт тайлбарт заасан эрхтэй нийцэж байгаа эсэхийг баталгаажуулах зорилгоор олон улсын хүний эрхийн стандартад нийцүүлэн үндэсний хууль тогтоомжийг шинэчилнэ.” гэж тус тус заасан байна.

Монгол Улсын Үндсэн хууль болон нэгдэн орсон олон улсын гэрээгээр хүүхдийн эрхийг хамгаалах, зөрчихөөс урьдчилан сэргийлэхэд шаардлагатай бүхий л арга хэмжээг

¹ International Covenant on Civil and Political Rights, НҮБ-ын Ерөнхий Ассамблейн 1966 оны 12 дугаар сарын 16-ны өдрийн 2200A (XXI) тогтоолоор баталж, 1976 оны 3 дугаар сарын 23-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон.

² Convention on the Rights of the Child, НҮБ-ын Ерөнхий Ассамблейн 1989 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдрийн 44/25 дугаар тогтоолоор баталж, 1990 оны 9 дүгээр сарын 2-ны өдөр хүчин төгөлдөр болсон.

³ НҮБСРС/С/С/25 НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн хорооноос баталсан Цахим орчинд хамаарах хүүхдийн эрхийн тухай 25 дугаар Ерөнхий тайлбар

авч хэрэгжүүлэх талаар хүлээсэн үүргийнхээ дагуу Хүүхдийн эрхийн тухай хууль⁴-ийг 2016 онд, Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг 2024 онд баталсан бөгөөд Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлд хэвлэл мэдээлэл, өргөн нэвтрүүлэг, цахим орчин дахь хүүхэд хамгааллын харилцааг хуульчилсан.

Түүнчлэн, Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 2.3.2-т “Хүүхдийн эрх, хөгжил, хамгааллын тогтолцоог бэхжүүлж, хүүхэд, гэр бүлд ээлтэй, тэгш боломж бүхий нийгмийн хамгааллын бодлогыг хэрэгжүүлэн, олон үндэстний гэр бүлээс гаралтай, хөгжлийн бэрхшээлтэй, шилжин суурьшигчид, эмзэг болон эрсдэлт бүлгийн гэр бүлийн хүүхдүүдийн тэгш эрх, аюулгүй байдлыг хангана.” гэж заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2.1.1.5-д “Нийгмийн бүхий л орчинд хүүхдийн сайн сайхан байдлыг хангаж, гэр бүл төвтэй, салбар дундын хүүхэд хамгааллын үндэстний тогтолцоог бэхжүүлнэ.” гэж, 2.2.4.4-т “Хүүхэд, залуучуудыг сургалтын байгууллагын орчинд цахим эрсдэлээс хамгаалах, аюулгүй байдлыг хангах чиглэлээр стандарт боловсруулж, мөрдөнө.” гэж, 4.1.1.4-т “Бүх нийтэд хүний эрх, жендэрийн боловсрол олгох үндэстний тогтолцоог хөгжүүлж, цахим орчин дахь ялгаварлал, хүчирхийллээс хамгаалах тогтолцоог бэхжүүлнэ” гэсэн зорилтыг тус тус дэвшүүлжээ.

1.2. Практик шаардлага:

Монгол Улсад 2025 оны байдлаар нийт хүн амын 38,2 хувь буюу 1.3 сая 0-18 насны хүүхэд байгаагаас 0-9 насны 709 мянга, 10-18 насны 687⁵ мянган хүүхэд байна.

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хөгжлийн Хөтөлбөр (НҮБХХ)-ийн 2025 онд хийсэн судалгаа⁶-гаар 9–12 насны хүүхдүүдийн 30 хувь нь, харин 13–17 насны өсвөр үеийнхний 51.3 хувь нь доромжлол, зарим тохиолдолд цахим дээрэлхэлтийн улмаас бэлгийн дарамтад өртөж хохирогч болж байгаа нь тогтоогдсон. Түүнчлэн, судалгаанд оролцсон хүүхдүүдийн 90 хувь нь нийгмийн сүлжээний үйлчилгээ (фэйсбүүк гэх мэт) ашиглах насны шаардлага хангаагүй хэдий ч тогтмол ашигладаг гэж хариулжээ.

Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг тандан судалсан судалгааны хүрээнд хүүхдүүд хортой контент, цахим дээрэлхэлт, танихгүй хүнээс ирэх зурвас, хувийн мэдээлэл алдагдах зэрэг эрсдэлд өртөж байна. Тухайлбал, хүүхдүүдийн 22 хувь нь заналхийлсэн, доромжилсон зурвас авч байсан, 56 хувь нь буруу зүйлд уруу татсан агуулгатай мэдээлэлтэй тааралдаж байсан байна. Багш нарын 52.2 хувь нь сурагчдад зан төлөвийн өөрчлөлт, 45.2 хувь нь аливаа сэтгэл зүйн асуудал, 42.1 хувь нь цахим хэрэглээний донтолт ажиглагддаг гэж хариулжээ.

Монгол Улсын нийт хүүхдийн цахим хэрэглээ өсөж, нийгмийн сүлжээний эрсдэл нь үндэстний хэмжээнд хүүхэд хамгааллын асуудал болсон нь холбогдох судалгаанаас харагдаж байна. Боловсролын яамны 2022 онд явуулсан судалгаагаар хүүхдийн 46 хувь нь өдөрт 2 - 4 цагийг цахим орчинд өнгөрүүлдэг, 79 хувь нь нийгмийн сүлжээ ашигладаг бол эцэг, эхийн судалгаагаар хүүхдийн 67.1 хувь нь өдөрт 1-5 цаг, 17.2 хувь нь 5 цагаас дээш хугацааг цахим орчинд өнгөрүүлдэг байна.

Ийнхүү өсөн нэмэгдэж буй нийгмийн сүлжээний хэрэглээнд эцэг, эхийн хяналт хангалтгүй байгаа нь нийтлэг дүгнэлт болж байна. Хүүхдийн 55 хувь нь эцэг, эх “заримдаа”

⁴ Төрийн мэдээлэл 2016 он №14, Хүүхдийн эрхийн тухай хууль

⁵ 1212.mn Статистик мэдээллийн нэгдсэн сан

⁶ Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хөгжлийн Хөтөлбөр (НҮБХХ), “Монголын хүүхэд, өсвөр үеийнхний дундаж цахим дээрэлхэлтийн талаар судалгаа” тайлан, 2025, 5-р нүүр

хяналт тавьдаг гэж хариулсан бол багш нарын 71.3 хувь нь эцэг, эхийн оролцоо сул, 74.3 хувь нь хүүхдүүд асуудлаа нууж хаадаг гэж үзсэн байна.

Мөн судалгаанд оролцогч эцэг, эхчүүдийн 92-95 хувь нь хүүхдийн аккаунтыг хувийн (private) тохиргоотой болгох, танихгүй хүнээс мессеж авахыг хязгаарлах, дэлгэц ашиглах хязгаар (screen time) болон шөнийн хэрэглээг хязгаарлах шаардлагатай гэж үзсэн бөгөөд багш нарын 99 хувь нь хортой контентыг устгах хугацааг хуульчлах шаардлагатай гэж үзсэн нь эцэг эх, олон нийт нийгмийн сүлжээний платформын хамгаалалтын зохицуулалтыг хүчтэй дэмжиж байгааг харуулж байна.

Түүнчлэн, нийгмийн сүлжээн дэх ялгаварлан гадуурхалтаас үүдэн хүүхэд өөртөө итгэлгүй болох, нийгмийн харилцаанд орохоос айж эмээх, улмаар амиа хорлох шалтгаан нөхцөлийг бий болгож байна. Мөн нийгмийн сүлжээнд бусадтай харилцаа тогтоож, улмаар гэмт хэргийн хохирогч болох тохиолдол ч нэмэгдсээр байна. Цагдаагийн байгууллагын мэдээллээс үзэхэд цахим орчинтой холбоотой зөрчил, гэмт хэргийн тоо сүүлийн жилүүдэд эрс өссөн байна. Тухайлбал, Зөрчлийн тухай хуулийн 6.20 дугаар зүйлд заасан хүүхдийн эрхийг зөрчсөн зөрчил улсын хэмжээнд 2015–2019 оны хооронд нийт 860 бүртгэгдэж байсан бол 2021–2025 онд 3354 болж, ойролцоогоор 4 дахин нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна. Энэ нь цахим орчин дахь хүүхдийн аюулгүй байдал, хамгааллын асуудал нийгмийн хэмжээнд анхаарал хандуулах шаардлагатай тулгамдсан асуудлын нэг болсныг харуулж байна.

Манай улсын хувьд, Монгол Улсын Их Хурлаас 2024 онд баталсан Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн 25 дугаар зүйлээр хэвлэл мэдээлэл, өргөн нэвтрүүлэг, цахим орчин дахь хүүхэд хамгаалалтай холбоотой харилцааг зохицуулж байгаа боловч "цахим орчинд хүүхдийн эрхийг хэрхэн хамгаалах, цахим гэмт хэргээс тухайлбал, цахим орчин дахь бэлгийн хүчирхийлэл, зүй бус зар сурталчилгаа, хуурамч мэдээ, мэдээллээс хамгаалах, сөрөг агуулгатай контентын хандалтыг хязгаарлах, арилгахтай холбоотой цогц харилцааг тусгайлан зохицуулаагүй байна. Түүнчлэн, тодорхой насны хязгаарлалттайгаар нийгмийн сүлжээний платформыг ашиглах талаар хуульд тодорхой зохицуулалт тусгагдаагүй байна.

АНУ-ын Үндэсний сэтгэцийн эрүүл мэндийн хүрээлэн (National Institute of Mental Health)-ийн судалгаагаар 13 насанд хүрээгүй хүүхдийн тархины хөгжил, танин мэдэхүй, өөрийгөө хянах болон эрсдэлийг үнэлэх чадвар бүрэн төлөвшөөгүй байдал нь хүүхдийн шийдвэр гаргалт, импульс хянах, урт хугацааны үр дагаврыг тооцоолох үүрэгтэй тархины урд хэсэг (prefrontal cortex)-ийн хөгжил өсвөр насны сүүл үе хүртэл үргэлжилдэг бол шагнал, сэтгэл хөдлөлийн хариу урвалтай холбоотой лимбик систем илүү эрт идэвхждэг байна.⁷ Үүний улмаас бага насны хүүхэд допамины өдөөлтөд суурилсан урамшууллын механизм (dopamine-based reward system)-аар ажилладаг лайк дарах (like), хуваалцах (share), хязгааргүй үзэх (endless scroll), алгоритмын санал болголтын арга (algorithmic recommendation) зэрэг донтуулах шинжтэй платформын нөлөөнд өртөмтгий, цахим дарамт, итгэл олж авах замаар бэлгийн хүчирхийлэлд татан оруулах үйлдэл (grooming), хортой агуулга, хувийн мэдээлэл алдах эрсдэлийг бодитоор үнэлэх чадвар сул байдаг⁸. АНУ-ын СОРРА зохицуулалт нь 13 наснаас доош хүүхдийн хувийн мэдээллийг эцэг эхийн зөвшөөрөлгүй цуглуулахад тусгай шаардлага тавьдаг бөгөөд өнөөдрийн олон платформын 13 насны босго үүнтэй холбоотойгоор тогтсон байдаг.⁹

Харин 13–16 насны хүүхдийн хувьд нийгмийн сүлжээг бүрэн хориглох нь хүүхдийн мэдээлэл авах, боловсрол эзэмших, үзэл бодлоо илэрхийлэх, нийгмийн оролцоонд оролцох болон харилцах эрхэд сөргөөр нөлөөлөх эрсдэлтэй гэж олон улсын байгууллага, судлаачид үздэг.¹⁰

⁷ National Institute of Mental Health, *The Teen Brain: 7 Things to Know*, 2024.

⁸ UNICEF, *Policy Brief on Online Platform Regulation and Child Safety*, 2025.

⁹ Federal Trade Commission, *Children's Online Privacy Protection Rule (COPPA)*, 1998.

¹⁰ UNICEF, *Policy Guidance on AI for Children and Child Rights in the Digital Environment, 2021–2024.*, United Nations Committee on the Rights of the Child, *General Comment No.25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment*, 2021.

Австрали улс 16-аас доош насны хүүхдийн нийгмийн сүлжээний хэрэглээг бүрэн хаах зохицуулалт хэрэгжүүлсэн боловч практик хэрэгжилтийн явцад хүүхдүүд VPN, эцэг эхийн бүртгэл, нас баталгаажуулалтыг тойрох бусад арга ашиглан хаалтыг төвөггүй давж байгаа талаар судалгаа, тайлан гарсаар байна. Тухайлбал, 2026 онд хийгдсэн судалгаагаар 12–15 насны хүүхдийн 60 гаруй хувь нь хориг хэрэгжсэний дараа ч нийгмийн сүлжээг VPN болон бусад аргаар үргэлжлүүлэн ашиглаж, хязгаарлалтыг тойрон гарч байгааг тэмдэглэсэн байна.¹¹ Мөн Австралийн болон олон улсын судлаачид насны хатуу хориг нь дангаараа үр дүнтэй хамгаалалт болж чадахгүй, харин хүүхдүүдийг илүү зохицуулалтгүй, эрсдэлтэй орчин руу шилжүүлэх, эсхүл онлайн орчинд учирсан эрсдэлийн талаар мэдээлэхээс айх нөхцөл үүсгэж болзошгүйг анхааруулжээ.¹²

Түүнчлэн, хүүхэд, өсвөр насныхны хувьд нийгмийн сүлжээ нь зөвхөн эрсдэл бүхий орчин бус, харилцаа, дэмжлэг, сэтгэл зүйн тусламж авах хэрэгсэл болдог талаар судалгаанд дурдсан. Австралийн Хүүхдийн тусламжийн үйлчилгээний төв (Kids Helpline) болон сэтгэл зүйн байгууллагуудын мэдээлснээр зарим өсвөр насныхан нийгмийн сүлжээний хоригийн дараа дэмжлэг авдаг орчноосоо тусгаарлагдаж, сэтгэл гутрал, амиа хорлох бодолтой холбоотой хямралын шинжтэйгээр тусламж хүссэн тохиолдлууд бүртгэгдсэн байна.¹³ Иймд олон улсын чиг хандлага нь нийгмийн сүлжээг бүрэн хориглох арга хэмжээнээс илүүтэйгээр платформын аюулгүй загварчлалын шаардлага, алгоритмын зохицуулалт, насанд тохирсон хамгаалалтын тохиргоо, эцэг эхийн оролцоо, сэтгэл зүйн дэмжлэг болон цахим боловсролыг хамтад нь хэрэгжүүлэх “эрсдэлд суурилсан, тэнцвэртэй зохицуулалт”-д чиглэж байна.¹⁴

Харвардын их сургуулийн Хүүхдийн хөгжлийн төв (Harvard Center on the Developing Child)-ийн судалгаагаар 13–16 насанд хүүхдийн нийгмийн оролцоо, харилцаа, мэдээлэл авах, суралцах, өөрийгөө илэрхийлэх хэрэгцээ эрчимтэй нэмэгддэг боловч тархины өөрийгөө хянах, сэтгэл хөдлөлөө зохицуулах, нийгмийн дарамтыг даван туулах чадвар бүрэн төлөвшөөгүй хэвээр байдаг байна.¹⁵ Судалгаагаар өсвөр насныхан “peer validation” буюу бусдын үнэлэмжид илүү мэдрэмтгий байдаг тул алгоритмаар эрчимтэй түгээх (algorithmic amplification), бусадтай өөрийгөө харьцуулах (social comparison), донтуулах шинжтэй хэрэглээний загварчлал (addictive engagement design)-ын нөлөөнд илүү өртөмтгий байдаг гэж үздэг.¹⁶ Иймээс Европын холбооны Цахим үйлчилгээний тухай хууль (Digital Services Act, 2022) нь насанд хүрээгүй хэрэглэгчид ашиглах боломжтой платформд “өндөр түвшний нууцлал, аюулгүй байдал, хамгаалалт” хангах үүргийг хуульчилж, хүүхдэд чиглэсэн хэрэглэгчийн зан төлөвт суурилсан сурталчилгаа, алгоритмыг хориглосон байна.

Иймд 13–16 насанд нийгмийн сүлжээг ашиглуулах, аюулгүй байдлын анхны тохиргоо, танихгүй хүнтэй холбогдох боломжийг хязгаарлах болон байршил хуваалцах тохиргоог идэвхгүй болгох, хортой агуулгыг харуулахгүй байх, эцэг эхийн хяналт, алгоритмын эрсдэлийг бууруулах гэх зэрэг хамгаалалтын арга хэмжээг хамтад нь хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

Дээрх технологийн хамгаалалтын арга хэмжээний хэрэгжилтийг хангахын тулд нас баталгаажуулалтын системийг нэвтрүүлэх шаардлага тулгарч байна.

Их Британи, Европын Холбоо, АНУ, Сингапур зэрэг улс орнуудын цахим орчин дахь хүүхэд хамгааллын эрх зүйн зохицуулалтыг харьцуулан судлахад платформын үйл

¹¹ Molly Rose Foundation, Survey on Australia's Under-16 Social Media Restrictions, 2026; Fortune, *Australian teens say social media ban is futile and look to VPNs*, 2026.

¹² Scott J. Fatt & Jasmine Fardouly, *Debate: Social media in children and young people – time for a ban?*, Child and Adolescent Mental Health, 2025.

¹³ Molly Rose Foundation, Written Evidence Submitted to UK Parliament on Social Media Ban Risks, 2026.

¹⁴ UNICEF, *Child Rights in the Digital Environment*; United Nations Committee on the Rights of the Child, General Comment No.25, 2021.

¹⁵ Harvard Center on the Developing Child, *Brain Development During Adolescence*, 2024.

¹⁶ National Library of Medicine, *Social Media and Adolescent Mental Health*, 2025.

ажиллагааны хүрээ, үйлчилгээний төрөл, хүүхдэд учруулж болзошгүй эрсдэлийн түвшинд үндэслэн ялгамжтай зохицуулалт хийх хандлага түгээмэл байна. Тухайлбал, Их Британийн Цахим аюулгүй байдлын хууль (Online Safety Act, 2023), Европын холбооны Цахим үйлчилгээний тухай хууль (Digital Services Act, 2022) болон Австралийн Цахим аюулгүй байдлын хууль (Online Safety Act, 2021)-д платформд эрсдэлийн үнэлгээ хийх, насны баталгаажуулалт хэрэглэх, хортой агуулга болон алгоритмын нөлөөллийг бууруулах, хүүхдэд ээлтэй аюулгүй тохиргоог анхнаас нь бий болгох үүрэг хүлээлгэж байна. Иймд хуулийн төсөлд нийгмийн сүлжээний платформыг эрсдэлийн түвшнээр ангилах, эрсдэлийн үнэлгээнд суурилсан зохицуулалт хэрэгжүүлэх, хүүхдийн эрхийг хамгаалах техникийн болон зохион байгуулалтын арга хэмжээг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх зохицуулалтыг тусгах шаардлагатай байна.

Харин Сингапур улсын хувьд Өргөн нэвтрүүлгийн тухай хууль (Broadcasting Act, 1994)-иар олгогдсон эрхийн дагуу Мэдээлэл, харилцаа холбоо, хэвлэл мэдээллийн хөгжлийн газар (IMDA)-аас Цахим аюулгүй байдлын үйл ажиллагааны журам (Code of Practice for Online Safety, 2023) баталж, тус журмаар технологийн урьдчилсан сэргийлэх хамгаалалтыг нарийвчлан зохицуулсан нь нийгмийн сүлжээг бүрэн хориглох бус, платформын хариуцлага, эрсдэлд суурилсан зохицуулалт, хэрэглэгчийн хамгаалалтын хэрэгсэл болон цахим боловсролыг хослуулсан практик хэрэгжилтэд чиглэж байна.

Энэ мэтчилэн АНУ, Австрали, Япон, Итали, БНСУ, ОХУ, ИБУИНВУ, БНХАУ, Сингапур, Казакстан, Малайз, Норвеги, Испани, Герман, Эстони зэрэг улс орнууд цахим орчинд хүүхдийн эрхийг хамгаалах талаарх бодлого тодорхойлж, нарийвчилсан зохицуулалт бүхий хуулиудыг баталжээ.

Эдгээрээс үзвэл улс орнуудын цахим хамгааллын зохицуулалт нь бүрэн хориглох арга хэмжээнд бус, хүүхдийн насны онцлогт тохирсон, зохистой хэрэглээний орчин бүрдүүлэх, хувийн мэдээлэл хамгаалах, нийгмийн сүлжээний үйлчилгээ эрхлэгчийн үйл ажиллагааны ил тод байдал, эцэг эхийн оролцоо болон платформын хариуцлагыг нэмэгдүүлэхэд чиглэж байна. Европын Холбоо, НҮБ-ын Хүүхдийн сангийн баримт бичгүүдэд, хүүхэд хамгаалал, мэдээлэл авах эрх, хувийн нууц болон цахим оролцооны эрхийн тэнцвэрийг хадгалах зарчмыг чухалчилж байгаа нь насны баталгаажуулалтыг дангаараа хангалтгүй гэж үзэж байна. Иймд хуулийн үзэл баримтлалд хүүхдийн эрхийг хангасан, эрсдэлд суурилсан, технологийн хөгжлийг дэмжсэн, хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангах тэнцвэртэй зохицуулалтыг тусгах нь зүйтэй.

Иймд дээрх хууль зүйн үндэслэл, практик шаардлагад үндэслэн нийгмийн сүлжээг ашиглахад хүүхдэд насны хязгаарлалт тогтоож, нийгмийн сүлжээнд хүүхдийн эрхийг хамгаалах, аливаа эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, соён гэгээрүүлэх, хяналт, хариуцлагын үр дүнтэй тогтолцоог бэхжүүлэх зорилгоор Нийгмийн сүлжээнд хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангах тухай хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуульд нийцүүлэн боловсруулах шаардлага үүсээд байна.

Хоёр. Хуулийн төслийн ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ:

Хуулийн төслийн зорилго нь хүүхдийг нийгмийн сүлжээнээс шалтгаалсан эрсдэл, сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, гэмт хэрэг, зөрчил, халдлагад өртөхөөс хамгаалах зорилгоор нийгмийн сүлжээний хэрэглээнд зохицуулалт хийх замаар хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангахад оршино.

Нийгмийн сүлжээнд 13 насанд хүрээгүй хүүхдийг бүртгэхийг хориглох, 13-16 насны хүүхдэд нийгмийн сүлжээг хязгаарлалттайгаар хэрэглүүлэх зохицуулалт нь Монгол улсад анхдагч тул хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.1.1-д заасан анхдагч хуулийн төслийн хэлбэрээр боловсруулна. Тус хуулийн төслөөр дараах харилцааг зохицуулна:

Нэг.Хуулийн зорилт, үйлчлэх хүрээ, нэр томъёог тодорхойлж, нийгмийн сүлжээнд хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангахад баримтлах зарчмыг тогтооно.

Хоёр.Нийгмийн сүлжээний үйлчилгээний эрсдэлийн үнэлгээг зохион байгуулах, түүнд үндэслэн хүүхдийн нас, сэтгэхүйн онцлогт тохирсон технологийн хамгаалалтын арга хэмжээг зохицуулна.

Гурав.Хүүхдийг нийгмийн сүлжээний үйлчилгээний эрсдэлээс хамгаалахад тус харилцаанд оролцогчдын зан үйл, ойлголт, мэдлэгийг сайжруулах замаар урьдчилан сэргийлэх тогтолцоог эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, боловсролын сургалтын байгууллага, нийгмийн сүлжээний үйлчилгээ үзүүлэгч, харилцаа холбооны үйлчилгээ үзүүлэгчийн чиг үүрэгт уялдуулан зохицуулна.

Дөрөв.Нийгмийн сүлжээнд хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангахад төрийн байгууллагын чиг үүргийг тодорхойлно.

Тав.Гомдол мэдээлэл гаргах, түүнийг хянан шийдвэрлэх механизм, хууль зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлага болон бусад асуудлыг тодорхойлон зохицуулна.

Гурав. Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал:

Хуулийн төсөл батлагдсанаар нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн дараах эерэг үр дагавар үүснэ. Үүнд:

- Хүүхдийг нийгмийн сүлжээн дэх зохисгүй агуулга болон хүүхдэд чиглэсэн гэмт хэргийн эрсдэлээс хамгаалах эрх зүйн орчин бүрдэж, хүүхдийн аюулгүй цахим хэрэглээний соёл төлөвшихөд эерэг нөлөө үзүүлнэ;
- Эцэг эх, асран хамгаалагч, боловсролын байгууллага, нийгмийн сүлжээний үйлчилгээ үзүүлэгч болон харилцаа холбооны үйлчилгээ үзүүлэгчийн нийгмийн сүлжээнд хүүхэд хамгаалах чиг үүрэг тодорхой болж, хүүхдийн эрхийг хамгаалах олон улсын чиг хандлагад нийцсэн зохицуулалтын тогтолцоо бүрдэнэ;
- Нийгмийн сүлжээн дэх хүүхэд хамгааллын талаар төрийн эрх бүхий байгууллагын чиг үүрэг тодорхой болж, хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангахад хамтын оролцоог хангах зарчим, хүүхдийн дээд ашиг сонирхлыг хангах Хүний эрхийн тухай конвенцоор хүлээсэн үүргийн хэрэгжилтийг хангагдах боломж бүрдэнэ;
- Нийгмийн сүлжээний үйлчилгээ үзүүлэгчид тодорхой зохицуулалтын зардал гаргах боловч урт хугацаанд хэрэглэгчийн итгэл нэмэгдэж, олон улсын стандарттай нийцсэн хариуцлагатай цахим үйлчилгээний орчин бүрдэх ач холбогдолтой.

Мөн хуулийн төсөл хэрэгжсэнээр үүсэж болзошгүй дараах эрсдэлүүдийг тодорхойлж, холбогдох зохицуулалтын арга замуудыг төлөвлөсөн болно.

Хуулийн төсөл хэрэгжсэнээр хүүхдийн үзэл бодлоо илэрхийлэх, мэдээлэл авах эрх хязгаарлагдана гэх шүүмжлэл үүсэж болзошгүй боловч уг зохицуулалт нь хүүхдийн эрхийг хязгаарлах бус, хүүхдийг насанд тохироогүй, хортой, хууль бус агуулга болон нийгмийн сүлжээн дэх эрсдэлээс хамгаалах зорилготой болно. Иймд хүүхдийн эрхийг хангасан, эрсдэлд суурилсан, ялгамжтай зохицуулалтын зарчим баримталж, хүүхдийн мэдээлэл авах, оролцох, үзэл бодлоо илэрхийлэх эрхийг хүндэтгэн хамгаална.

Насны баталгаажуулалт хийхтэй холбоотойгоор хэрэглэгчийн хувийн мэдээлэл хамгаалалт, нууцлалтай байдалд эрсдэл үүсэж болзошгүй тул технологийн хамгаалалтын бүхий л үе шатанд хүний хувийн мэдээлэл хамгаалах шаардлагыг тодорхойлж, нарийвчлан зохицуулах ба Хүний хувийн мэдээлэл хамгаалах тухай хууль, Кибер аюулгүй байдлын тухай хууль тогтоомжид нийцүүлэн боловсруулна. Түүнчлэн, VPN болон түүнтэй адилтгах технологи ашиглан хязгаарлалтыг тойрон нэвтрэх эрсдэл үүсэж болзошгүй бөгөөд цахим орчин дахь хамгаалалтын арга хэмжээ нь техникийн хувьд бүрэн хаалттай байх боломжгүй. Иймд хуулийн хэрэгжилтийг зөвхөн техникийн хязгаарлалтад бус, эцэг эхийн оролцоо,

боловсрол, платформын хариуцлага, аюулгүй хэрэглээний соёл төлөвшүүлэх цогц арга хэмжээнд тулгуурлан хэрэгжүүлнэ.

Нийгмийн сүлжээний болон харилцаа холбооны үйлчилгээ үзүүлэгчдэд техникийн болон үйл ажиллагааны зардал нэмэгдэх эрсдэлтэй тул хуулийн хэрэгжилтийг үе шаттайгаар зохион байгуулж, техникийн стандарт, аргачлал боловсруулж, шилжилтийн хугацаа олгоно.

Зарим олон улсын үйлчилгээний хувьд техникийн хэрэгжилтийн хүндрэл үүсэх эрсдэлтэй тул үйлчилгээ үзүүлэгчидтэй хамтын ажиллагааны механизм бүрдүүлэх, бүс нутгийн хамтын ажиллагааг эрчимжүүлэх, олон улсын стандарт арга барилыг хэрэглэхийг илүүд үзнэ. Мөн зарим олон улсын платформ Монгол Улсын зах зээлээс гарах эрсдэл үүсэж болзошгүй боловч хуулийн төсөл нь олон улсын үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хэрэгжүүлж буй хүүхэд хамгаалал, онлайн аюулгүй байдлын нийтлэг бодлого, стандартад нийцсэн зохицуулалтыг хэрэглэнэ.

Хууль ёсны агуулга, үйлчилгээ буруу ангилагдах, хэт хязгаарлагдах эрсдэл үүсэж болзошгүй тул нийгмийн сүлжээний үйлчилгээ үзүүлэгчийн эрсдэлийг үнэлэх аргачлалыг боломжит объектив байдлаар тодорхойлж, хяналт тавих механизмыг тодорхой зохицуулна.

Дөрөв. Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, түүнийг хэрэгжүүлэх зорилгоор цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хуулийн талаарх санал:

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, нэгдэн орсон олон улсын гэрээ, конвенцод нийцсэн байх бөгөөд хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Хүүхэд хамгааллын тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуульд тус тус нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон Нийгмийн сүлжээнд хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай зэрэг хуулийн төслийг боловсруулна.